

МІСТО ЯК «ТОЧКА ЗРОСТАННЯ» ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ

Логачова О. В., студентка 2 курсу факультету Економіки і підприємництва
Радіонова Л. О., канд. філос. наук, доц. каф. філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова*

Актуальність дослідження обумовлена наявністю серйозних соціально-економічних і соціокультурних проблем при реалізації реформи децентралізації влади в Україні, а також викликами глобалізму. Метою цієї статті стало дослідження тенденцій і проблем розвитку міст України в контексті міжнародного досвіду і на цій основі обґрунтування нових напрямів їх розвитку як точок зростання економіки регіонів.

Згідно класичної теорії в процесі урбанізації виділяється декілька етапів – від зародження, розвитку і до подальшого перетворення міст [1, с. 69-80]. У Україні процес урбанізації знаходиться саме на цьому етапі, що характеризується зростанням міського населення в найбільш великих містах за рахунок переїзду сільського населення і населення малих депресивних міст, що втратили за останні роки свій економічний профіль і ділову активність.

У розвинених країнах вже в останні десятиліття минулого століття тенденції стали змінюватися на діаметрально протилежні – відтік населення з великих перенаселених міст з високою вартістю життя, великими транспортними потоками, порушеною екологією в приміській селища міського типу і малі міста-супутники, в яких створюється комфортне середовище для життя людини. Наприклад, Бордо з міста – аутсайдера перетворився на одно з найпопулярніших місць у Франції. Ще в 1995 році на вулицях був автомобільний колапс, 20 відсотків житла в центрі було порожнє, а пропозиція переїхати у Бордо мало у кого викликала ентузіазм. З приходом нового мера Алена Жюппе стали шукати можливості по-новому розвивати Бордо. Оскільки у ньому практично немає промисловості, вирішили зробити ставку на культурну спадщину та торгівлю. Для цього закрили центр міста для машин і поміняли парковки на басейн. Одна з перших проблем, яку почали вирішувати, була пов'язана з помилками в транспортній системі, закладеними ще в 1950-і роки. Тоді мер міста відмінив трамвайні маршрути як нерентабельні, віддавши пріоритет автомобілям. Скоро стало зрозуміло, що ситуація на дорогах від цього тільки погіршала. Після того, як в 1995 році змінилося керівництво міста, було вирішено повернути трамвай, розвинути велосипедну інфраструктуру і деякі вулиці зробити пішохідними.

Другою великою ініціативою нового уряду стала програма реновації житлових кварталів. Вона теж торкнулася центральних районів. Щоб не чекати негативних відгуків, скарг і невдоволення місцевих жителів, було вирішено на самих ранніх етапах програми зібрати побажання мешканців і спробувати їх задовольнити. Ставка на красивий центр міста поступово почала приносити результати. По-перше, Бордо включили в список Всесвітньої спадщини

ЮНЕСКО. По-друге, виріс туристичний потік: в 1995 році сюди приїжджав мільйон туристів в рік, а в 2016-му – вже 6,8 мільйона. У Бордо почали переїжджати люди, працюючі в Парижі, оскільки у міста красивий центр, є де гуляти і проводити дозвілля, багато хто вважає за краще залишати сім'ю в дешевшому Бордо і приїжджати в Париж тільки заради роботи. Якщо в 1995 році 20 відсотків житла в центрі міста було порожнє, сьогодні ця цифра менше п'яти відсотків. Вартість нерухомості піднялася від 800-1000 євро за квадратний метр до 4 тисяч.

У місті з'явився інший побічний ефект територій, що оновлюються, – креативний кластер Darwin в колишній військовій казармі. Зараз на цій території в 20 тисяч квадратних метрів знаходяться офіси для коворкінга, магазини і благодійні організації. Є спортивна інфраструктура і пара модних ресторанів [2]. Кластер став популярною точкою, у тому числі серед туристів.

У розвинених країнах почалися процеси деконцентрації населення великих міст, системи розселення, що означають зміну, з моноцентричного характеру на полицентричну систему з відцентровою міграцією, тобто відбувається формування агломерації шляхом виникнення нових населених пунктів навколо великих міст. Як пояснення цих процесів у кінці ХХ століття з'явилася теорія диференціальної урбанізації [3, с. 71-86], згідно якої відбувається безперервна міграція населення між містами різного рівня, що призводить до формування нових населених пунктів як місць проживання людей і створенню нової системи розселення населення - агломерації. У сучасному світі агломерації отримали велике поширення. У розвинених країнах в агломерації зосереджуються значні фінансові ресурси і кваліфікований кадровий потенціал, концентруються виробництва наукомісткої продукції, що сприяє стійкому економічному зростанню на новій технологічній основі. Формування агломерації дозволяє отримати агломераційний соціально-економічний ефект за рахунок зниження транспортних, транзакційних і інших витрат в результаті просторової концентрації виробництв і зміцнення господарських зв'язків [4].

У країнах, що розвиваються, складається дещо інша ситуація з появою агломерації. З'являються усе більш складні урбаністичні організації, так звана «міська агломерація» і «міські коридори», що сполучають найбільші населені пункти, розташовані на цій території. Такі форми прояву урбанізації спостерігаються в таких багатонаселених індустріальних країнах, як Індія, Бразилія, Аргентина, Мексика і деякі інші. Проте швидке неконтрольоване зростання міського населення у багатьох країнах має серйозні негативні наслідки. До них можна віднести різке збільшення чисельності мігрантів з сільської місцевості, які, не маючи достатньої кваліфікації для роботи в індустріальних центрах, погано адаптуючись до нових умов, перетворюються на групу «маргінального» (низкодоходного і вимкненого з міського життя) населення.

Які сучасні тенденції розвитку і як складаються процеси формування і розвитку міст і агломерації в Україні? У Україні склалася дещо інша ситуація з формуванням великих міст. Країна займає значну територію – більше 603 тис.

кв. км, має великі запаси сировинних ресурсів. Проте просторовий розвиток економіки завжди характеризувався великою нерівномірністю. Регіони України мають значні територіальні особливості, сировинна база розміщена нерівномірно, тому в регіонах країни історично склався різний стартовий рівень соціально-економічного розвитку.

Нині в Україні налічується 460 міст, з яких 45 міст відноситься до великих і середніх, 3/4 загальних кількості міст України - малі міста, у тому числі - 15 міст з чисельністю населення до 5 тис. чоловік, 66 міст – від 5 тис. до 10 тис. чоловік, 160 міст - від 10 тис. до 20 тис. чоловік, 109 міст – від 20 тис. до 50 тис. чоловік [5]. А в 16 найбільшій міській агломерації мешкає близько 17 млн чол.

Вивчення динаміки основних показників соціально-економічного розвитку найбільш великих і індустріальних міст України як потенційної міської агломерації показало, що агломерація утворилася навколо усіх міст – мільйонників і навколо багатьох інших великих міст України і є частиною процесу масової урбанізації, що намітився на території сучасної України ще у рамках Російської імперії кінець XIX століття, коли виникла Одеська агломерація, стара на території сучасної України. За радянських часів стимул до урбанізації дала масова індустріалізація. Саме у радянський період оформилися абсолютна більшість сучасної агломерації України, включаючи нині найбільшу – Київську, яка менше всього страждає від депопуляції [5]. У період після отримання незалежності практично уся інша агломерація України страждає від депопуляції. Після 2014 року частина з них (Кримська, Луганська, Донецька) виявилися фактично за межами Української держави.

Таким чином, для України, так само як і для інших країн світу, характерне посилення процесів урбанізації за рахунок внутрішньої міграції населення сільських територій і депресивних населених пунктів; регіональний розвиток економіки характеризується великою нерівномірністю; динаміка економічних процесів у великих і середніх містах складається неоднозначно, структура економіки міняється на користь сектора послуг, що свідчить про поступову втрату містами позицій індустріального центру; для України характерна депопуляція населення і зниження темпів зростання об'ємів інвестицій під впливом як внутрішніх (системна криза в країні), так і зовнішніх (глобалізація) обставин; у Україні необхідно розвивати міста як «точки зростання», центри управління територіями, концентрації економічного потенціалу, навколо яких розташовуються малі міста і населені пункти-супутники.

Література:

1. Радионова Л. А. Город как социальная система: конспект лекций / Радионова Л. А. Харьков. нац. ун-т город. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. – Харьков : ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2015. –104 с.
2. Мировой опыт: почему в Париже работают, а в Бордо – живут. [Электронный ресурс] Режим доступа : <http://gorodprima.ru/2017/06/23/mirovoj-opyt-pochemu-v-parizhe-rabotayut-a-v-bordo-zhivut/>

3. Проблемы урбанизации на рубеже веков / Отв. ред. А. Г. Махрова. – Смоленск : Ойкумена, 2002. – 328 с.
4. Ижгузина Н. Р. Расчет синергетического эффекта городских агломераций региона [Электронный ресурс] Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/v/raschet-sinergeticheskogo-effekta-gorodskih-aglomeratsiy-regiona-na-primere-sverdlovskoy-oblasti>
5. Малые города как объекты экономического и социального развития [Электронный ресурс] Режим доступа : http://uchebnikirus.com/rps/regionalna_ekonomika_zin_ea/mali_mista_obyekti_ekonomichnogo_sotsialnogo_rozvitku.htm

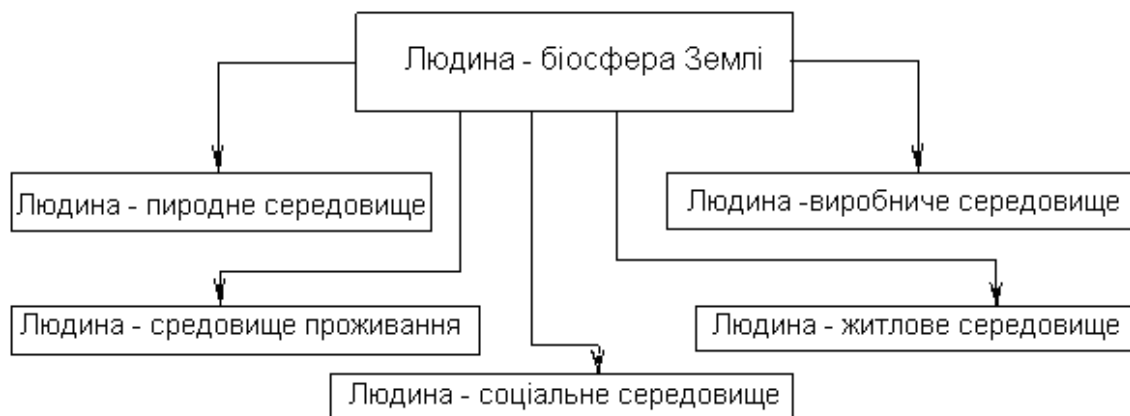
СТАН ОХОРОНИ ПРАЦІ В АТ «ХАРКІВ ОБЛЕНЕРГО». ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Макаренко О. М., студентка 7 курсу Центру заочного навчання

Серіков Я. О., канд. техн. наук, доц. каф. Охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В основу ідеї Концепції ООН, яка стосується сталого розвитку людства, покладено створення таких умов, що забезпечать безпечне збалансоване існування нинішнього й майбутнього поколінь. Очевидно, що Концепція стосується глобальної системи «людина – біосфера Землі» (рис. 1), так як забезпечення безпеки життєдіяльності людини і людства в цілому за рахунок локального вирішення проблеми в окремих її підсистемах не дасть бажаного результату. З іншої позиції зрозуміло, що вирішення проблеми забезпечення безпечного збалансованого існування людства необхідно вирішувати на основі системного підходу, який повинен включати такі основні етапи як аналіз взаємодії середовища і людини в окремих підсистемах; виявлення негативних факторів при вказаній взаємодії; встановлення причин негативного впливу; оцінка ступеню ризику прояву такого впливу; і розробка відповідних методів, засобів, як мінімум, зниження рівня цього ризику.

Рис. 1 Узагальнена структура глобальної системи «людина – біосфера»